

สถาบันการศึกษาแห่งอนาคต
INSTITUTE OF FUTURE EDUCATION

สังคม แห่งปัญญา อนาคตใหม่ของ ประเทศไทย

เขียนโดย

ภักดี จำนงค์

สังคมแห่ง ปัญญา อนาคตใหม่ของ ประเทศไทย

เขียนโดย
ภักดี จำนงค์

สังคมแห่งปัญญา อนาคตใหม่ของประเทศไทย

ชื่อหนังสือ: สังคมแห่งปัญญา: อนาคตใหม่ของประเทศไทย

ผู้เขียน: นายภักดี จ้านงค์

พิมพ์ครั้งที่ 1: พ.ศ. 2568

จัดทำโดย: นายภักดี จ้านงค์

145/33 ถนนเพชรเกษม ตำบลคูหาสวรรค์ อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง 93000

ISBN: (E-book) 978-616-623-792-4

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

ภักดี จ้านงค์.

สังคมแห่งปัญญา: อนาคตใหม่ของประเทศไทย.-- พัทลุง : [ม.ป.พ.], 2568.

150 หน้า.

1. การพัฒนาสังคม. 2. การเรียนรู้. I. ชื่อเรื่อง.

303.44

ISBN 978-616-623-792-4

© สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับเพิ่มเติม) พ.ศ.2558

ห้ามลอกเลียนแบบหรือคัดลอกส่วนใดส่วนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้

ยกเว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้เขียน

คำนำ

เรากำลังอยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของประวัติศาสตร์ไทย ที่ความรู้ไม่เพียงพออีกต่อไป แต่ **“ปัญญา”** ต่างหากที่กลายเป็นคำตอบของการอยู่รอดและการเติบโตในโลกที่ผันผวนอย่างไม่หยุดยั้ง

“สังคมแห่งปัญญา: อนาคตใหม่ประเทศไทย” ไม่ใช่เพียงหนังสือเชิงวิชาการที่พูดถึงแนวคิดของการเรียนรู้ แต่คือคำชวนคิด คำชวนเปลี่ยน ที่เชิญชวนผู้อ่านทุกคนมาร่วมกันตอบคำถามสำคัญที่สุดในยุคนี้ว่า **“เราจะสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งปัญญาได้อย่างไร?”** ไม่ใช่แค่ให้รู้มากขึ้น แต่ให้คิดได้ลึกขึ้น ตัดสินใจได้ดีขึ้น และอยู่ร่วมกันได้อย่างมีคุณค่า

หนังสือเล่มนี้เชื่อว่า **“ปัญญา”** ไม่ได้ผูกขาดอยู่ในห้องเรียนหรือมหาวิทยาลัย แต่เกิดขึ้นได้จากทุกพื้นที่ในชีวิต ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับชาติ และหากเราสร้างระบบที่เกื้อหนุนให้คนไทยทุกคนได้ **“เรียนรู้เพื่อเติบโต”** ประเทศไทยจะไม่เพียงก้าวหน้า แต่จะเป็นประเทศที่มีรากฐานมั่นคงด้วยคุณภาพของผู้คน

ขอให้ผู้อ่านได้เดินทางไปในแต่ละบทของหนังสือด้วยใจเปิดกว้าง พร้อมที่จะรับฟัง คิดตาม และอาจได้แรงบันดาลใจบางอย่าง ที่จะเปลี่ยนวิธีมองอนาคตของประเทศไทยไปตลอดกาล

ด้วยความเชื่อมั่นในพลังของปัญญา

ภักดี จำนงค์

ผู้เขียน

พฤษภาคม 2568

“สารบัญ”

สังคมแห่งปัญญา: อนาคตใหม่ของประเทศไทย

00	บทนำ	1
	ทำไมสังคมไทยต้องเดินหน้าสู่สังคมปัญญา	2
01	ปัญญาในบริบทของสังคมไทย	4
	บทที่ 1 ความหมายของสังคมแห่งปัญญา	5
	บทที่ 2 รากฐานปัญญาในสังคมไทย	9
	บทที่ 3 ความเหลื่อมล้ำทางการเรียนรู้	13
	บทที่ 4 ความรู้ ปัญญา และอำนาจ	18
	บทที่ 5 วิกฤติการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	22
02	การเรียนรู้ใหม่ในโลกใหม่	29
	บทที่ 6 ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 กับสังคมแห่งปัญญา	30
	บทที่ 7 การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning)	34
	บทที่ 8 เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้	39
	บทที่ 9 ห้องเรียนใหม่ในโลกเปิด	45
	บทที่ 10 การปลูกปัญญาประชาชน	50
03	สังคมแห่งปัญญาในเศรษฐกิจและการเมือง	56
	บทที่ 11 เศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-Based Economy)	57
	บทที่ 12 ความเป็นธรรมในการเข้าถึงปัญญา	62
	บทที่ 13 การเมืองของความรู้	67
	บทที่ 14 นโยบายแห่งปัญญา	72
	บทที่ 15 ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน	77

04

คุณค่าทางวัฒนธรรมและจริยธรรม ของปัญญา

83

บทที่ 16 ปัญญากับจิตวิญญาณแห่งความเป็นมนุษย์	84
บทที่ 17 ศิลปะ วรรณกรรม และวัฒนธรรมแห่งปัญญา	88
บทที่ 18 ปัญญากับศาสนาและธรรมะ	93
บทที่ 19 จริยธรรมของข้อมูลและการเรียนรู้	98
บทที่ 20 วิถีชีวิตแห่งการเรียนรู้ สังคมที่ไม่หยุดเติบโต	102

05

เส้นทางสู่อนาคตใหม่

106

บทที่ 21 โมเดลของประเทศที่สร้างสังคมแห่งปัญญา ได้สำเร็จ	107
บทที่ 22 โรงเรียน แหล่งเรียนรู้ และเมืองแห่งปัญญา	113
บทที่ 23 จากนโยบายสู่การปฏิบัติ	117
บทที่ 24 พลเมืองปัญญา และความหวังของสังคม	122
บทที่ 25 สังคมแห่งปัญญาคือชาติที่เจริญแล้วอย่าง แท้จริง	126

หนังสืออ้างอิง

130

ภาคผนวก

132

ประวัติผู้เขียน

137

๐๐ บทนำ

“ทำไมสังคมไทย
ต้องเดินหน้าสู่
สังคมปัญญา”

บทนำ

ทำไมสังคมไทยต้องเดิน หน้าสู่สังคมปัญญา

**“ประเทศที่ยิ่งใหญ่ในศตวรรษที่ 21 ไม่ใช่
ประเทศที่มีอำนาจมากที่สุด แต่คือประเทศที่มี
ประชาชนเปี่ยมด้วยปัญญา”**

ในยุคที่โลกหมุนเร็วกว่าความสามารถของมนุษย์
จะไล่ตามทัน เรากำลังพบว่า แค่มี “ความรู้” ไม่เพียงพอ
อีกต่อไปแล้ว โลกต้องการมากกว่านั้น ต้องการ
“ปัญญา” ที่มีทั้งความเข้าใจรอบด้าน ความลึกซึ้ง
และความกล้าหาญในการเปลี่ยนแปลง

ประเทศไทยในวันนี้ยังไม่ใช่ “สังคมแห่งปัญญา”
อย่างแท้จริง แม้จะมีผู้คนมากมายที่เรียนจบสูง แต่เรา
ยังขาดระบบที่ทำให้ทุกคนเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต คิด
อย่างมีวิจารณญาณ และลงมือสร้างสรรค์สิ่งดีให้กับ
ตนเองและส่วนรวม

หนังสือเล่มนี้จึงถือกำเนิดขึ้นจากคำถามง่ายๆ
แต่ทรงพลัง: “เราจะสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคม
แห่งปัญญาได้อย่างไร?”

ไม่ใช่แค่การปฏิรูปการศึกษา ไม่ใช่แค่การเพิ่ม
งบประมาณด้านนวัตกรรม แต่คือการเปลี่ยนวิธีคิด
ทั้งระบบ จากห้องเรียนถึงหมู่บ้าน จากรัฐถึง
พลเมือง จากวัฒนธรรมการเชื่อฟัง มาสู่วัฒนธรรม
การตั้งคำถามและกล้าคิดต่าง

เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้จะพาผู้อ่านไปสำรวจทั้ง
รากเหง้าของปัญหาการเรียนรู้ในสังคมไทย และ
ปลายทางแห่งความหวังที่เป็นไปได้ ผ่านบท
วิเคราะห์ ตัวอย่างจากประเทศต่างๆ และข้อเสนอ
เชิงนโยบายที่เหมาะสมกับบริบทไทย

ขอให้บทนำเล่มนี้ไม่ใช่แค่การเริ่มต้นของหนังสือ
แต่คือการเริ่มต้นของบทใหม่ในการเดินทางของ
ประเทศไทย

ปัญญาในบริบท

01 สังคมไทย

“

- บทที่ 1 ความหมายของสังคมแห่งปัญญา
- บทที่ 2 รากฐานปัญญาในสังคมไทย
- บทที่ 3 ความเหลื่อมล้ำทางการเรียนรู้
- บทที่ 4 ความรู้ ปัญญา และอำนาจ
- บทที่ 5 วิกฤติการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

”

บทที่ 1

ความหมายของสังคม แห่งปัญญา

“Knowledge is not power until it is applied
with wisdom.”

— Dale Carnegie

คำว่า “สังคมแห่งปัญญา” (Wisdom Society) ไม่ใช่
คำใหม่ในวงวิชาการ แต่ในบริบทของประเทศไทย
มันคือคำท้าทาย คำถาม และคำเชิญชวนในเวลา
เดียวกัน เราจะเป็นสังคมที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาได้
จริงหรือไม่?

1.1 สังคมความรู้ สู่สังคมแห่งปัญญา

ในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 แนวคิด “สังคมฐาน-
ความรู้” (Knowledge-based Society) ได้รับความนิยมในระดับโลก โดย Peter Drucker (1993) ชี้ว่า
ความรู้กลายเป็น “ทุนใหม่” ที่ทรงพลังมากกว่าทุน
ทางการเงินหรือแรงงาน

ต่อมา UNESCO (2005) ได้ต่อยอดแนวคิดนี้สู่คำว่า **“knowledge societies”** เพื่อเน้นการเข้าถึง การมีส่วนร่วม และความเป็นธรรมในการใช้ความรู้ แต่ปัญหาคือ ความรู้จำนวนมากไม่ได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีเสมอไป

จากเหตุนี้เอง แนวคิด **“Wisdom Society”** หรือ **“สังคมแห่งปัญญา”** จึงถือกำเนิดขึ้น สังคมที่ไม่ใช่แค่สะสมข้อมูล แต่รู้จัก **“เชื่อมโยง คิดต่อ และใช้ประโยชน์จากความรู้เพื่อคุณค่าและความดีงาม”**

1.2 ปัญญา: มากกว่าความรู้

ความรู้ (Knowledge) คือสิ่งที่เรารับมา แต่ปัญญา (Wisdom) คือสิ่งที่เราประมวล สังเคราะห์ และใช้มันด้วยหัวใจที่มีคุณธรรม

ในโลกยุคข้อมูลท่วมท้น ความรู้กลายเป็นของง่าย ปัญญาต่างหากที่หายาก นักคิดอย่าง Howard Gardner (2009) ได้กล่าวถึง **“Five Minds for the Future”** ซึ่งประกอบด้วย **“The Ethical Mind”** และ **“The Respectful Mind”** เป็นหัวใจของความเป็นมนุษย์ยุคใหม่ ไม่ใช่แค่เก่ง แต่ต้องดี มีความ

เข้าใจผู้อื่น และสามารถคิดในมิติต่างๆ ได้อย่างลึกซึ้ง

1.3 องค์ประกอบของสังคมแห่งปัญญา

การเป็น “สังคมแห่งปัญญา” ต้องมีอย่างน้อย 5 องค์ประกอบหลัก:

1. การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning): ทุกคนมีโอกาสเรียนรู้ไม่จำกัดแค่ในระบบโรงเรียน
2. การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking): กล้าตั้งคำถาม กล้าสงสัย และกล้าแสวงหาคำตอบ
3. คุณธรรมและความรับผิดชอบ: ความรู้ที่ใช้เพื่อส่วนรวม ไม่ใช่เพียงผลประโยชน์ตน
4. การเข้าถึงและแบ่งปัน: ระบบเปิดที่ทำให้ความรู้กระจายสู่ทุกพื้นที่ ทุกกลุ่มคน
5. วัฒนธรรมการฟังและเรียนรู้ร่วมกัน: สังคมที่เคารพความหลากหลายของความคิด

1.4 ทำไมประเทศไทยต้องเดินหน้าสู่สังคมแห่งปัญญา

ประเทศไทยยังติดอยู่กับโครงสร้างความรู้แบบ “สั่งจำและทำตาม” มากกว่าการ “คิด วิเคราะห์ และสร้างสรรค์”

ผลการสอบ PISA ปี 2022 ที่ไทยอยู่อันดับ
ท้ายๆ ของกลุ่มประเทศแถบเอเชีย บ่งบอกถึง
วิกฤตการเรียนรู้ที่ฝังรากลึก

ขณะเดียวกัน โลกกำลังเผชิญความท้าทาย
ใหม่ๆ ที่ไม่อาจแก้ไขด้วยคำสั่งหรือระบบราชการ
แบบเดิม แต่ต้องอาศัยพลังของ **“พลเมือง
ปัญญา”** ที่กล้าคิด กล้าทำ และกล้าเปลี่ยน

1.5 นิยามเพื่อนาคต

“สังคมแห่งปัญญา” ของไทยจึงควรถูก
กำหนดใหม่ว่า:

“คือสังคมที่ทุกคนมีโอกาสเรียนรู้ มีพลังในการ
ใช้ความรู้อย่างมีคุณธรรม และร่วมกันสร้าง
อนาคตที่ยั่งยืน”

นี่ไม่ใช่แค่คำจำกัดความในหนังสือ แต่คือเป้า
หมายที่คนไทยทั้งประเทศควรมีร่วมกัน